

De omgevingsmanager in 2029: Omgevingsmanager wordt 'gebiedsmakelaar'

*Auteurs: Patrick Kemperman, Petra van den Brand, Berthe Brouwer, Kees Roelofsma (Infram BV)
Artikel geschreven t.b.v de Landelijke Omgevingsmanagementdag 2017*

De invoering van de nieuwe Omgevingswet in 2019 komt steeds dichterbij. De wet harmoniseert en vereenvoudigt de regels voor de fysieke leefomgeving. De doelstelling is tweeledig: een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden én de leefomgeving op een doelmatige manier beheren, gebruiken en ontwikkelen. De Omgevingswet bundelt 26 bestaande wetten. Deze grootste wetgevingsoperatie ooit gaat ook aan de omgevingsmanager niet onopgemerkt voorbij. Veel aandacht is de afgelopen jaren uitgegaan naar de wetgeving zelf, welke procedures er veranderen en hoe een en ander juridisch in elkaar zit. Maar wat kan deze nieuwe Omgevingswet gaan betekenen voor het vak omgevingsmanagement en de rol van omgevingsmanager? Die vraag staat centraal op de landelijke Omgevingsmanagementdag 2017. Het begrip omgevingsmanagement bestaat nu zo'n tien jaar. Wij verwachten in de tien jaar na de invoering van de nieuwe Omgevingswet belangrijke veranderingen in het vak en schetsen in dit artikel hoe volgens ons de omgevingsmanager in 2029 te werk zal gaan.

Eerste rode draad: participatie

Een belangrijk uitgangspunt van de wet is *vertrouwen*. Vertrouwen van de rijksoverheid in lagere overheden en vertrouwen van de burger in de overheid. (Vroegtijdige) participatie vormt een rode draad door de wet en de algemene maatregelen van bestuur (AMvB's).

Onze stelling is dat de grootste veranderingen voor het vak omgevingsmanagement niet voortkomen uit de wijziging van wet- en regelgeving, maar uit de *cultuurverandering* die de invoering van de Omgevingswet beoogt. Naar verluidt gaat het bij de invoering van de Omgevingswet voor 20 procent over procedures en regelgeving, en voor maar liefst 80 procent over cultuurverandering. Van sectoraal naar integraal handelen, participatie van een representatieve afspiegeling van de bevolking, en explicieter de lange en korte termijn met elkaar verbinden (lange termijn in omgevingsvisie, korte termijn is de actualiteit). Het principe 'ja mits' gaat gelden in plaats van 'nee tenzij'. Door uit te gaan van vertrouwen wil men het automatisme doorbreken om voor alles wat potentieel mis kan gaan nieuwe (sectorale) regels te maken. In de praktijk botsen die immers vaak met andere sectorale regels, waardoor initiatiefnemers niet meer weten waar ze aan toe zijn of waardoor het bevoegd gezag ervoor kiest om maar niet te handhaven. Daar willen we van af, is de wens. Wij kunnen ons daar helemaal in vinden.

Er zal meer ruimte komen voor lokale bestuurlijke afweging en gebiedsgericht maatwerk. Dit zal betekenen dat voor de omgevingsmanager in 2029 de importantie van bestuurlijk overleg zal toenemen. Vooral het lokaal bevoegd gezag zal duidelijker moeten motiveren waarom iets wel of niet kan of wenselijk is. Voor bepaalde onderwerpen bestaan immers geen burgerbindende rijksregels meer.

Tweede rode draad: integraliteit

Behalve participatie loopt ook integraliteit als een belangrijke rode draad door de nieuwe Omgevingswet. Zo zullen binnen een gemeente verschillende vakdisciplines die nu nog weinig met elkaar van doen hebben (bijvoorbeeld ruimte en zorg) straks meer gebiedsgericht en integraal moeten worden afgewogen. Dit zal leiden tot een herschikking van taken.

De omgevingsmanager van 2029 komt met veel meer verschillende onderwerpen en vakdisciplines in aanraking dan nu. Het krachtenveld wordt breder en het aantal betrokken stakeholders neemt toe. Wij kijken hier reikhalzend naar uit, het vak wordt er alleen maar leuker van!

“Bestuurders en ambtenaren moeten de wil hebben om de fysieke leefomgeving integraal te benaderen, geen risicomidend gedrag vertonen, ruimte laten voor privaat initiatief, de participatieve aanpak toepassen en zorgen voor voldoende kennis en vaardigheden en een toereikende uitvoeringsorganisatie” (Tweede Kamer, Memorie van Toelichting Omgevingswet).

Hoe nieuw en vooruitstrevend is dit ‘integrale werken’ nu eigenlijk? We werken toch al integraal, horen we omgevingsmanagers denken. Maar met integraal wordt niet bedoeld het bundelen van waterveiligheid en waterkwaliteit bij waterprojecten van een waterschap. En ook niet het koppelen en gezamenlijk uitvoeren van een lokale weginfra- of wateropgave samen met rijksinfrastructuur. Nee, de Omgevingswet gaat veel verder. Het is een verregaande integratie van de regels voor water, milieu en ruimtelijke ordening. Ook het denken verandert. De Waterwet gaat er bijvoorbeeld van uit dat alles verboden en vergunning plichtig is, mits expliciet uitgezonderd. Dat zal na 2019 volledig omgekeerd zijn: iets mag, al dan niet gereguleerd via algemene regels, tenzij het vergunning plichtig is.

De nieuwe wet past in een trend

De Omgevingswet zal een cultuurverandering met zich mee (moeten) brengen, maar helemaal nieuw is dit niet. De Omgevingswet past in een trend: meer ruimte voor initiatieven, meer decentralisatie, meer loslaten door de overheid. Deze sporen zijn in de afgelopen jaren ingezet, maar de verschillen in het land zijn nog groot. Te vaak stranden initiatieven nog of komen ze niet eens van de grond doordat een sectorale regel in de weg zit. Een echte integrale afweging op basis van gecreëerde maatschappelijke meerwaarde is nog geen gangbare praktijk en alleen mogelijk met kunst- en vliegwerk. Onder de Omgevingswet wordt het mogelijk om op onderdelen af te wijken van de regelgeving (bestuurlijke afwegingsruimte) als het totaalplan maatschappelijk echt gewenst is, maar niet alle tien vinkjes scoort. Natuurlijk ontstaat dan een spanningsveld vanwege de noodzaak om goed te onderbouwen waar je wel en niet aan meewerkt; willekeur ligt op de loer. Hier ligt een grote uitdaging. Wij stellen ons voor dat in 2029 het woord *precedentwerking* uit het ambtelijke woordenboek is verdwenen.

Overheden moeten nog flinke stappen zetten

De nieuwe Omgevingswet is in die zin een voortzetting van een al ingeslagen weg, maar gaat veel verder. Een enkele gemeente heeft al een integrale omgevingsvisie opgesteld in de geest van de nieuwe Omgevingswet, en proberen ook al in die geest te werken. Andere moeten hier nog helemaal

mee beginnen. Op basis van de wet heeft straks iedere gemeente een omgevingsvisie. Het gaat er uiteraard om wat daar wel en niet instaat en hoe de gemeente tot deze omgevingsvisie komt.

Ook het ministerie van Infrastructuur en Milieu zelf, dat verantwoordelijk is voor deze Omgevingswet, moet nog flinke stappen zetten. Rijkswaterstaat als uitvoeringsorganisatie van IenM is nog zeer sectoraal georganiseerd en is gewend te redeneren vanuit de strakke kaders van de Waterwet en de Tracéwet. Rijkswaterstaat zit nog volop in het veranderproces naar een meer integrale organisatie. Zo zijn het natte en droge netwerk pas recentelijk samengevoegd. De eerstvolgende stap zal zijn het verder integreren van de leefomgeving in de organisatie. Maar ook dan is Rijkswaterstaat er nog niet.

In de natte infrastructuur zijn de afgelopen jaren ook al eerste stappen gezet in de geest van de nieuwe Omgevingswet, mede door de MIRT- en HWBP-aanpak. Waar vroeger een dijkversterkingsproject nog zeer sectoraal werd opgepakt, zal de Omgevingswet ervoor zorgen dat de lijn van de afgelopen jaren wordt doorgezet. Brede inpassing met oog voor de leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit van projecten is in waterschapsland steeds meer aan de orde van de dag. Waterschappen zijn vanwege de discussies over hun bestaansrecht al breder aan het kijken en zich meer bewust van hun omgeving en van de noodzaak van participatie. De laatste tien jaar is bijvoorbeeld het belang van natuur tot de waterschappen doorgedrongen, mede door de opkomst van 'groene partijen' in de waterschapsbesturen. Maar ook waterschappen zijn er nog lang niet. Tot voor kort was het toppunt van integraliteit het koppelen van waterkwaliteit en waterkwantiteit.

Een glijbaan in de dijk

Waterschappen zullen moeten ontdekken hoe om te gaan met particuliere initiatieven die een belangrijke maatschappelijke meerwaarde hebben, maar die mogelijk botsen met een waterregel. Een mooi, klein voorbeeld is een initiatief van buurtbewoners ergens aan de Hollandsche IJssel die in de dijk een glijbaan voor hun kinderen wilden maken. Volgens de regels mocht hier geen object in de primaire waterkering worden aangebracht. Doordat de buurtbewoners het niet opgaven en door creatief naar regels te kijken (of niet te kijken), is het uiteindelijk gelukt om dit simpele initiatief mogelijk te maken. Maar het had heel wat voeten in de aarde.

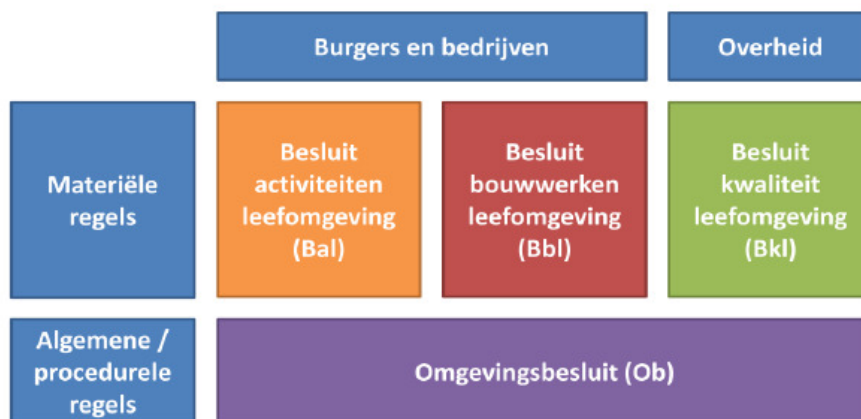
Dankzij de Omgevingswet zet de ontwikkeling door om veel breder en integraler naar opgaven te kijken. In 2029 kloppen veel meer particulieren bij waterschappen aan om medewerking te vragen voor hun initiatieven. Het voorbeeld van de buurtglijbaan laat zien dat er nog veel moet veranderen. Werkelijk wat doen met de wensen van de omgeving is nu vaak nog lastig. De wetskant van de Omgevingswet gaat daarbij helpen, maar cultuurverandering is nodig wil participatie echt overal in het land gaan slagen.

Participatie moet, maar de wet zegt niet hoe

De nieuwe Omgevingswet geeft de samenleving zelf een grotere rol in de ruimtelijke ontwikkeling. De wet verwacht dat burgers en bedrijven actief invulling geven aan de zorgplicht die zij hebben. Er ontstaat meer ruimte voor initiatief. In de wet is participatie een belangrijke pijler. Als uitgangspunt is gekozen dat participatie maatwerk is. Een terecht uitgangspunt ons inziens. De wet schrijft voor

dát, maar niet *hoe* participatie moet worden georganiseerd; in het Ontwerp-Omgevingsbesluit (AMvB) staan alleen enkele minimale vereisten (artikel 4.2) aan de vormgeving. Wel moet bij vaststelling van bijvoorbeeld een projectbesluit inzichtelijk zijn gemaakt hoe participatie heeft plaatsgevonden. Als omgevingsmanager in 2029 kun je hier alle ruimte pakken die je wilt. Wij stellen voor dat wij als omgevingsmanagers het goede voorbeeld geven door te zorgen voor uitstekende voorwaarden voor de kwaliteit van de participatie! Laten we de lat met elkaar hoog leggen.

In de wet wordt onder een participatieve aanpak verstaan: *“het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden (burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden) bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit”* (Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 389). Naast de Omgevingswet zijn er vier AMvB’s die de praktische uitvoering van de wet regelen. Deze AMvB’s zijn nog in concept. Een van de vier AMvB’s is het ontwerp-AMvB Omgevingsbesluit. Dit regelt onder andere procedures ten aanzien van vergunningen, projectprocedures, MER en participatie. Voor omgevingsmanagers is het Omgevingsbesluit een belangrijke AMvB.

Figuur 1: Indeling van de AMvB’s, bron: Ontwerp-Omgevingsbesluit

De sleutel ligt bij de omgevingsmanager

De wet legt het inrichten van het besluitvormingsproces neer bij de bestuurders. Hoe je in je project vroegtijdige informele participatie organiseert, wordt meer een keuze van het bestuurlijk overleg. Dit kan spannend worden. Het kan zijn dat een wethouder van een gemeente de lat qua participatie erg hoog legt, terwijl de waterschapsbestuurder of Rijkswaterstaatsdirecteur in het bestuurlijk overleg genoeg neemt met een meer ‘sobere en doelmatige’ aanpak. De bestuurders moeten hier samen uitkomen. Het bestuurlijk overleg wordt daardoor politieker. De omgevingsmanager als facilitator en regisseur van dit overleg wordt nog belangrijker. Hij of zij krijgt meer vrijheid, maar daarmee ook meer verantwoordelijkheid om de governance en het participatieproces goed en zorgvuldig te organiseren. *“Het succes van participatie is afhankelijk van de houding van het bevoegd gezag en de bestuurscultuur”* (Ontwerp-Omgevingsbesluit, 2016). De omgevingsmanager anno 2029 heeft hier dus een grote rol in. De sleutel voor het succes van participatie ligt bij de omgevingsmanager, in samenspel met zijn bestuurder.

Een belangrijk aandachtspunt bij het werken met de nieuwe Omgevingswet is de reikwijdte van participatie. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, februari 2016) wijst erop dat de burger maar in beperkte mate kan worden belast en noemt ook het vraagstuk van de representatie. De participatiesamenleving heeft haar grenzen. Je moet je als omgevingsmanager afvragen of je tevreden bent met drie probleemloze informatieavonden met overwegend grijze 50+ mannen of liever op zoek gaat naar een meer representatieve vertegenwoordiging van participanten. Bovendien is het zeker voor omgevingsmanagers die werken aan bovenregionale projecten van belang om te beseffen dat burgerparticipatie vooral plaatsvindt op lokaal niveau. Dat geldt nu al, maar in 2029 nog veel meer.

Participatie vanuit de lokale omgeving komt veelal pas echt goed op gang naarmate het project concreet wordt. Dat betekent dat als je participatie serieus neemt, je ook bereid moet zijn om in de latere fases van een project flexibel te zijn en ideeën van burgers mee te nemen. Vroegtijdige participatie is een streven in de wet, maar zal nog een hele uitdaging worden. Het vergt veel van een organisatie om dit echt concreet te maken. Wij verwachten dat planvorming tot in de realisatiefase de nodige flexibiliteit nodig zou moeten hebben om aansluiting te hebben en houden met andere initiatieven in de omgeving. Het huidige strakke scope denken in veel projecten zal in 2029 veel flexibeler moeten zijn om participatie daadwerkelijk een succes te laten worden.

Omgevingsmanagement 2029: de omgeving neemt plaats in de stuurgroep

Als de Omgevingswet tien jaar in werking is en de cultuurverandering werkelijk heeft plaatsgevonden, zal het landschap van projectinitiatieven er anders uitzien dan nu. De wet biedt meer ruimte voor ideeën van particulieren en bedrijven, doordat er algemene regels gelden in plaats van gedetailleerde vergunningen. In 2029 bruist het daardoor van de lokale initiatieven die zijn gerealiseerd – al dan niet met de nodige weerstand – of die nog steeds weerstand ondervinden. Doordat al deze groene en rijpe initiatieven door elkaar heen lopen zijn er ook nieuwe participatiestructuren ontstaan. Wanneer de rijksoverheid, de provincie of het waterschap het initiatief neemt voor bijvoorbeeld de aanleg van een snelweg of verbreding van een dijk, dan komt dit nieuwe overheidsproject in een bestaande structuur van overleggen en participatie terecht. Veel meer dan nu moet de omgevingsmanager op zoek naar deze bestaande structuren om op aan te sluiten. De tijd van de ‘maakbare projectomgeving’ is in 2029 echt voorbij.

In de huidige praktijk zien we al voorbeelden van vergaande lokale initiatieven die uitstekend passen in de nieuwe cultuur van de omgevingswet.

“Zo hebben bewoners vanuit dertien dorpen rondom It Bûtenfjild in Friesland de handen ineen geslagen. In samenwerking met de dorpsbelangenverenigingen en in overleg met vele andere betrokken partijen hebben ze een dorpenvisie opgesteld, met als doel het landschap te versterken en voor nieuw werk en woongenot te zorgen. En de ambtenaren en bestuurders? Ook zij kregen een uitnodiging van de initiatiefnemers. In hun woorden: “Wij willen graag met u overleggen waar we als Wetterwâlden Bûtenfjild staan, wat er de komende tijd gebeuren gaat in It Bûtenfjild en welke rol u als bestuurder daar mogelijk bij kunt spelen.”

Bron: Van Onderop!, Ruimtevolk

Een nieuw overheidsproject tuigt niet meer zijn eigen bestuurlijke besluitvormingstraject op met bestuurlijke overleggen en stuurgroepen, maar sluit aan op bestaande overlegvormen of zelfs coöperatieve structuren. Het overheidsinitiatief wordt in samenhang met andere burgerinitiatieven bekeken en ingepast. Integrale gebiedsontwikkeling komt zo echt tot uitvoering. Waar de lokale omgeving minder bruist van de initiatieven, is het zaak om de omgeving in het overheidsproject op te nemen. Dit kan door de omgeving letterlijk een plek te geven in de stuurgroep of het bestuurlijk overleg van het project. Als je participatie in optimale vorm doorvoert, waarom zou je er dan niet voor kiezen om bijvoorbeeld de voorzitter van een wijkvereniging of bedrijfsterreinvereniging in je stuurgroep op te nemen? Als we in de geest van de Omgevingswet doordenken, kan in onze ogen de stuurgroep van een project in 2029 niet alleen uit bestuurders bestaan, maar moet de omgeving daar ook een plek in hebben.

Een voorbeeld waarin wij al een begin zien in deze richting is de dijkversterking Marken. Bij de voorbereiding van de dijkversterking van Marken is Infram aan de opdrachtgeverszijde betrokken bij het proces en de inhoud. De stuurgroep van dit project bestaat uit de gemeente, waterschap, Rijkswaterstaat en de veiligheidsregio. Daarnaast is de Eilandraad (bewonersorganisatie) zeer betrokken. Zij hebben (nog) geen zitting in de Stuurgroep, maar de bestuurlijke stukken worden voorafgaand aan de bestuurlijke bespreking met hen doorgenomen, zodat hun adviezen duidelijk en concreet aan de bestuurders worden doorgegeven.

Vaarwel scope-denken, welkom gebiedsdenken

Veel overheden hebben de afgelopen jaren het IPM-model ingevoegd. Rijkswaterstaat, waterschappen, provincies en een aantal grotere gemeenten kennen binnen dit model de rol van omgevingsmanager. De IMP-rolhouders (kerntaak) zijn voor het overgrote deel mensen uit de eigen organisatie. Inhuur van de omgevingsmanager gebeurt op dit moment zelden. Hoe zal dit er in 2029 uitzien?

Nog meer dan nu moet de omgevingsmanager in 2029 zeer goed op de hoogte zijn van alle lokale initiatieven die spelen. Om dat te bewerkstelligen, is de omgevingsmanager in 2029 niet meer in dienst van de overheid die het project initieert en uitvoert, maar wordt hij of zij van buiten aangetrokken. De omgevingsmanager moet een top-netwerker zijn met een perfecte kennis van het gebied die weet hoe de hazen lopen. Hij of zij moet weten welke initiatieven er spelen en moet deze met elkaar verbinden. De omgeving wordt zo letterlijk het project binnengehaald. Maar eigenlijk kun je niet eens meer spreken van 'het project'. Het gaat om 'het gebied' met bestaande initiatieven waaraan een nieuwe opgave wordt toegevoegd. 'Het gebied' moet deze nieuwe opgave verwerken en opnemen in bestaande initiatieven en plannen. Daarvoor moet het scope-denken worden verlaten. Het gaat niet om de scope van het project, maar om de omgevingswaarden in het gebied, die zijn vastgelegd in de omgevingsvisie of het gebiedsprogramma. Tussen de verschillende initiatieven zal meer gelijkwaardigheid ontstaan. Hogere overheden moeten daar nog meer rekening mee houden. Hier zal een groot deel van de cultuurverandering over gaan.

Tilburg experimenteert al volop met de nieuwe principes

De eerste voorbeelden in de richting van deze werkwijze zien wij al. In Tilburg mag Infram mede vorm en inhoud geven aan de ambitieuze bestuurlijke doelstelling om op de overgang tussen stad en platteland drie stadsregionale parken te realiseren. Niet zomaar de aanleg van wat groen en recreatieve voorzieningen, maar een integrale gebiedsontwikkeling waarmee een blijvende impuls wordt gegeven aan de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van de stad. In het deelprogramma Stadsbos013 experimenteert de gemeente volop met de principes van de nieuwe Omgevingswet. In dit bosrijke gebied wil zij initiatieven van burgers, bedrijven en grondeigenaren faciliteren die bijdragen aan de langetermijndoelstelling van het gebied. Geen gemakkelijke opgave, omdat het gaat om bosgebied dat valt binnen het provinciale natuurnetwerk, met een zeer strikt planologisch regime vanuit de verordening ruimte. De gemeente probeert binnen de huidige kaders zo creatief mogelijk mee te werken, bijvoorbeeld via tijdelijke vergunningen en de uitzonderingssituaties die op basis van het Besluit omgevingsrecht mogelijk zijn. Belangrijkste criterium is dat een initiatief moet bijdragen aan de biodiversiteit, het vergroten van de recreatieve toegankelijkheid en het blootleggen van onontdekte waarden. En ook belangrijk: het eigenaarschap van de initiatieven moet vastliggen, ook voor de toekomst, en de initiatieven moeten financieel zelfredzaam zijn. Alleen in uitzonderlijke gevallen geeft de gemeente een financiële bijdrage. Om deze werkwijze te verankeren en uit de experimentele setting te halen, heeft de gemeente een bestemmingsplan in voorbereiding dat dit soort initiatieven mogelijk moet maken zonder dat dit tot ongebreidelde aantasting van het gebied leidt.

Drie speciaal aangestelde expeditieleiders begeleiden de ongeveer honderd initiatiefnemers. Ze helpen initiatieven op niveau te tillen, leggen dwarsverbanden en wijzen de weg qua proces, procedures en participatie. Vooral voor de gemeentelijke organisatie is dit een spannende manier van werken; woorden als precedentwerking en willekeur liggen continu op de loer. Voor de betrokken initiatiefnemers is het een manier van werken die zij anno 2017 van een overheidsorganisatie verwachten. Een belangrijke zoektocht is nog hoe alle betrokkenen die iets minder enthousiast zijn over de initiatieven hun stem kunnen laten gelden. Immers, er is nog geen uitgewerkt detailplan waarop inspraak mogelijk is. Initiatiefnemers moeten zich inspannen om ook de zorgen van deze mensen een plek te geven.

Omgevingsmanager wordt gebiedsmakelaar

Belangrijke kernkwaliteiten voor de omgevingsmanager in 2019 zijn verbinder, netwerker, transparant, creatief en communicatief sterk. Je zou denken dat dit in 2029 niet heel veel anders zal zijn. Maar wij denken dat er vooral op het gebied van echt verbinden en netwerken nog veel kan verbeteren. Bovenal zal de omgevingsmanager in 2029 veel politieker te werk moeten gaan in het dagelijks opereren met andere initiatiefnemers in de omgeving.

De omgevingsmanager zal meer kijken naar het gebied en minder met de scope vanuit de organisatie. Hij of zij zal net zoals de expeditieleiders in Tilburg initiatieven verbinden, maar ze door de initiatiefnemers zelf laten uitvoeren. Wij vinden dat de ruimte in de Omgevingswet moet worden aangegrepen om de omgevingsmanager anno 2029 te laten functioneren als een 'gebiedsmakelaar' met één been in en één been buiten de organisatie; niet meer in dienst van de overheidsinstelling, maar netwerker uit het gebied. Gebiedsmakelaar is een oude term die veel is gebruikt bij

herverkavelingsprojecten of andere opgaves in landelijk gebied, en ook nu nog gebruikt wordt in het wijkbeheer in binnenstedelijk gebied. Deze term dekt het werk van de omgevingsmanager in 2029 uitstekend.

Het vak omgevingsmanagement krijgt een enorme boost

Door de uitnodigingsplanologie in de nieuwe Omgevingswet ontstaat veel meer ruimte voor lokale particuliere initiatieven. Een initiatiefnemer kan niet meer met zijn plan aankloppen bij de overheid en een vergunning aanvragen zonder dat de participatie is geregeld. En niet de overheid regelt het draagvlak voor een initiatief, dat moet de initiatiefnemer zélf doen. Initiatiefnemers moeten straks zelf hun eigen project optuigen, inclusief de participatie. Dit betekent dat zij ook aan omgevingsmanagement moeten gaan doen en aan communicatie. Door de toename van lokale initiatieven, ieder op zoek naar hun eigen draakvlak, zal er meer vraag ontstaan naar participatieve en communicatieve instrumenten en slimme tools voor gebruik van sociale media.

Waar de omgevingsmanagers die in 2017 op de landelijke omgevingsmanagementdag rondlopen nog in opdracht van overheden aan projecten werken, zal dit in 2029 veel gemêleerder zijn. Voor het vak omgevingsmanagement zal dit een enorme boost betekenen. Nu is omgevingsmanagement nog een begrip in de wereld van het IPM-model bij overheidsinstellingen, in 2029 zal het een veel breder begrip zijn. Het komt lost van het IPM-denken. Omgevingsmanagement wordt meer en meer van iedereen! Was het maar vast 2029...

Bronnenlijst:

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Memorie van Toelichting Omgevingswet, vergaderjaar 2013-2014, 33 962, nr. 3

Ontwerp-omgevingsbesluit, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 1 juli 2016

Niet buiten de burger rekenen!, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, februari 2016

Van Onderop! Bottom-up-initiatieven in krimpgebieden, Ruimtevolk, september 2014